

Elisabeta POP

„Lasă tobele să tacă”

Opțiune repertorială a noului director al Trupei Szigligeti, Meleg Vilmos, cunoscuta piesă a lui Brecht *Mutter Courage* a găsit ecou la mai vechiul colaborator al Trupei, Parászka Miklós de la Satu Mare. Piesa nu este din zona

CSIKY Ibolia

Foto: Vasile Gheorghe

teatrului „plăcut”, capabil de destindere, ea se adresează unui public oarecum pregătit. Și mai presupune și dorința conducerii de a ridica nivelul publicului, obișnuit excesiv cu operele sau comedii muzicale și, mai ales, a se adresa publicului tânăr (elevi, studenți) cu opere din marea literatură.

De ce *Mutter Courage*, însă, nu e greu de presupus, într-o vreme în care, vai, războaiele, de care ne temeam atâta, bat iarăși la ușă. Și nu în ultimul rând, este posibil să fi visat la acest rol dificil, această mare actriță a trupei maghiare orădene, Csiky Ibolya.

Prin anul 1913, elevul Brecht, în vârstă de 16–17 ani, crescut într-o onorabilă familie burgheză, scria într-o compunere cu temă comandată: „E plăcut și onorabil să mori pentru patrie”, dar, nu poate fi omis scopul propagandistic, fiindcă, spunea el, „despărțirea de viață e totdeauna foarte grea... mai ales pentru tinerii aflați în floarea vârstei”. Tânărul student medicinist cânta prin baruri și restaurante, cântece antirăzboinice compuse de el, ca *Legenda soldatului mort*. În epocă circula sinistra idee că soldații morți ar trebui înviați și trimiși iarăși pe front, o singură moarte pentru patrie nefiind de-ajuns.

Nefericita soartă a Annei Fierling o împinge, în oribilul măcel „de treizeci de ani”, în chiar inima războiului, în linia-ntâi: ea le vinde soldaților izmene și șuncă, negoțul fiind unica ei sursă de existență. Drumul interminabil al femeii amărâte prin toate țările implicate în măcel devine, simplu drumul primejdios al oricărui om, printr-un spațiu și un timp al incertitudinii și al morții. Simbolic, cei trei copii ai ei sunt făcuți cu trei bărbați de nații diferite (*Eilif* e francez, *Schweizerkas* elvețian, muta *Katrin* nemțoiacă): ei mor, pe rând, toți, Anna pierzând astfel ce are mai de preț, dar, paradoxal, susținând exact războiul ce-i aduce, pe de altă parte, un venit fără de care nu ar putea trăi...

Scenograful spectacolului (Bölöni Vilmos) a imaginat un spațiu circular unde drumul în căruța *Annei* lasă impresia puternică a repetării, a nesfârșitului tragic al războiului: pe acest practicabil circular, căruța hodorogită a femeii se învâрте bezmetică ca într-un carusel. În fosă, mica orchestră acompaniază solemn cântecele aspre – mai mult rostite decât cântate de actori – despre oamenii și întâmplările din războiul nimicitor: o lume bolnavă, măcinată de mizerie, de boli, de moarte.

Regizorul Parászka Miklós a propus o idee originală: fiecare scenă este anunțată, în deplin consens cu teatrul epic brechtin, printr-o clachetă obișnuită la filmări, urmată de textul rostit de către narator (Csatlós Lóránt).

În interpretarea de mare sensibilitate a actriței Csiky Ibolya, *Anna* este încă o femeie atrăgătoare, capabilă, la nevoie, să „încropească” o relație „pe fugă” cu un bărbat. Hârșită, arțăgoasă, *Anna* are, dincolo de oboseala și sfârșeala ce i se citește pe față, mici puseuri de seninătate și delicatete: scenele cu fiica ei mută sunt marcate de o iubire cam țepoasă, cam greu de exprimat în cuvinte. Fața actriței exprimă tristetea și disperarea că susține un război („numai acum merge negoțul”) în care copiii ei sunt uciși. Tânăra Laczó Júlia mi s-a părut una dintre cele mai emoționante *Katrin* pe care le-am văzut, în timp. Slăbută, deșirată, de o expresivitate remarcabilă, actrița „vorbește” cu corpul, cu ochii ei măriți, de spaimă, de scârbă. Foarte frumos rezolvată scena în care muta fură mult râvnitele cizmulite roșii ale *Yvettei*, privirile aruncate pe furis, ca ale unei păsări sau animal hăituit. Și scena finală, în care, cocoțată pe acoperiș (aici pe cel al căruței, din necesitățile scenografice), bate în neștire toba, spre a-i preveni pe orășeni de apropierea dușmanilor, bate până în momentul morții violente. Amândouă actrițele, mama și fiica, comunică prin gesturi mărunte, prin mici semne de mare finete, culminând cu scena în care, împietrită de durere, Mama își șterge lacrimile, se ridică și pornește mai departe, trăgând căruța...

În rolul *Eilif*, cei doi actori (Madarász Lóránt și Molnos András Csaba) au gândit personajul în strânsă legătură cu Mama, „Curajoasa” mamă, mizând mai ales pe

slăbiciunea acesteia pentru el. Kiss Csaba (*Stusz*), dimpotrivă, își asumă cu un fals curaj, o identitate care îi este complet străină, plătind cu viața. În rolul *Bucătarului*, Ács Tibor, actor, și el, din prima linie al trupei, ne-a apărut ca un bărbat îmbătrânit în rele, un iubăreț ușor ridicol, destul de interesant și el, ca toți din această faună dezgustătoare, *Predicatorul*, preotul devenit, din necesități de război, un țaran-negustor, are în interpretarea foarte exactă și fără înflorituri inutile a lui Hajdu Géza o pondere însemnată în economia spectacolului. La fel se petrec lucrurile și cu Yvette, căreia tânăra Sólyom Katalin îi conferă nuanțe de mare finețe, atât în partea întâi, ca prostituată, cât și în partea a doua, ca văduvă a colonelului: urâțită, roasă de boli, dar având atuu banilor moșteniți de la bătrânul... păcălit.

Talentatul Dobos Imre, în cele câteva replici, dovedește mereu că este o prezență importantă, indiferent de dimensiunile rolului. Mențione aparte merită tinerii actori Orban Attila și Kardos M. Róbert, care au interpretat cu o detașare specifică teatrului brechtian – așa cum ne imaginăm noi că ar fi – rolurile, deloc simple, ale soldaților duri, agresivi, dar mărginiți, ușor de manipulați, chiar lași, capabili de trădare, dar, mai ales sătui de război nesfârșit, în care „păduchii sunt singurele ființe vii care-i iubesc”.

Spectacolul nu face săli mereu pline, dar cei prezenți în sală apreciază soliditatea spectacolului, mesajul său pacifist limpede, jocul dăruit al actorilor. Și pleacă mulțumiți, solidari cu trupa teatrală care mai încearcă și altceva, care caută, care adaugă la cele știute, lucruri noi. Și, desigur, nu în ultimul rând apreciază modernitatea neostentativă a spectacolului, frumusețea imaginilor, seriozitatea apropierei de piesa lui Brecht.

Teatrul de Stat Oradea, Trupa „Szigligeti” – Mutter Courage de Bertolt Brecht. Traducerea: Nemes Nagy Agnes. Dramaturg: Budaházi Attila. Regia: Parászka Miklós. Scenografia: Bölöni Vilmos. Muzica: Paul Dessau. Dirijor: Ari Nary Sándor. Distribuția: Csiky Ibolya (Premiile „Poor Lili” și „Szentgyorgyi Istvan”, premiu pentru interpretare), Laczó Júlia, Madarász Lóránt, Molnos András Csaba, Kiss Csaba, Hajdu Géza, Ács Tibor, Sólyom Katalin, Kardos M. Róbert, Orbán Attila, Medgyesfalvy Sándor, Dobos Imre, Dimény Levente, Kovács Levente jr., Molnos András Csaba, Meleg Vilmos, Moszorják Attila, Csatiós Lóránt. Orchestra: Bai Attila, Gyárfás Levente, Szabó István, Varga Imre. Data premierei: 15 ianuarie 2003.

Cabaret

Cu aluzie, desigur, la binecunoscutul... „pacient englez”, autorul scenariului acestui *Cabaret*, Mircea Chirilă (gazetar și umorist), deosebit de apreciat în Bihor), imaginează o suită de întâmplări hazlii, desigur, legate de soarta absolut specială a „pacientului român”. De fapt, românul, așa cum îl vede autorul, este un pacient perpetuu, indiferent în ce domeniu lucrează, „activează” sau ... se tratează. Ideea prețioasă, așa cum o simțim cu toții, iar gazetarul o simte încă mai acut, ar fi că, într-o lume bolnavă ca a noastră, toți suntem niște amărâți de pacienți. Iar dacă ne vine ideea să ne internăm, ne vom prezenta la poarta spitalului cu un sac plin cu tot ce ne-ar trebui acolo: medicamente, farfurii, tacâmuri, vată, seringi, feșe, etc. Și, nu în ultimul rând, banii destinați șpagilor, bacșișurilor pe care le așteaptă toți, de la portar, la domni doctori (ideea simpatică, de altfel, a regizorului, a fost să aducă un doctor cu un halat ale cărui buzunare sunt compartimentate pe dolari și pe lei, ba chiar și pe euro, un buzunărel nou nouț.)

Autorului (prezent săptămânal cu articole acide în „*Bihoreanul*”) nu-i scapă nimic: sănătate, vămi, învățământ, șpagi, compromisuri, NATO, rromi, cu țigăniile de rigoare, alcool, droguri, sărăcia lucie a pensionarilor (doi frați bătrâni ies pe